

EU-kommissionens förslag till förordning om skydd av geografiska beteckningar för hantverk och industriprodukter

(Ju2021/02766)

Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet har genom remiss anmodats att yttra sig i rubricerat ärende. Fakultetsnämnden får härmed lämna följande synpunkter.

Inledning

Den 13 april 2022 lade EU-kommissionen fram förslag till förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om skydd av geografiska beteckningar för hantverk och industriprodukter samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EU) 2017/1001 och (EU) 2019/1753 och rådets beslut (EU) 2019/1754, KOM (2022) 174 (förslaget).

Förslaget går ut på att skapa ett skydd för geografiska beteckningar avseende hantverk och industriprodukter (icke-jordbruksprodukter) liknande det skydd som finns för vissa livsmedel, viner, spritdrycker och jordbruksprodukter (jordbruksprodukter), som t.ex. Champagne och Parmaskinka. EU är skyldigt enligt internationella åtaganden att skydda beteckningar för geografiska beteckningar, inte enbart för jordbruksprodukter men även andra produkter. För tillfället har dock ett specifikt system för skydd för andra produkter än jordbruksprodukter inte upprättats, utan detta hanteras genom medlemsstaternas nationella regler. Vissa länder som Sverige saknar dock specifika regler. Eventuellt kan geografiska beteckningar för icke-jordbruksprodukter skyddas genom allmänna regler som skyddar mot illojal konkurrens, som t.ex. direktivet om otillbörliga affärsmetoder (2005/29/EG). I vilken mån dessa regler verkligen ger ett effektivt skydd kan dock debatteras.

Enligt förslaget skall ett komplett system för skydd upprättas inklusive registrering av skyddet, reglering av förhållandet till andra immaterialrättigheter, tillsyn etc. Detta remissyttrande kommer dock att fokusera på principfrågan om huruvida det behövs ett specifikt skydd för geografiska beteckningar av icke-jordbruksprodukter.

Bakgrund

Genom rådets beslut 2019/1754 anslöt sig EU till Genèveakten till Lissabonöverenskommelsen om ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar. Avtalet förpliktigar anslutande stater till att upprätta ett skydd för geografiska beteckningar, inte endast avseende jordbruksprodukter, utan även avseende icke-jordbruksprodukter som hantverk och industriprodukter. Det bör påpekas att avtalet förpliktigar icke-EU stater att ge skydd till geografiska beteckningar för icke-jordbruksprodukter endast om ett sådant skydd ges till sådana beteckningar inom EU.

För nuvarande finns inget specifikt skydd på EU-nivå för geografiska beteckningar för icke-jordbruksprodukter. Ett indirekt skydd finns genom allmänna regler om illojal konkurrens som t.ex. direktivet om otillbörliga affärsmetoder som rör marknadsföring (2005/29/EG). Direktivet har i Sverige implementerats genom Marknadsföringslagen (2008:486) (MFL). Direktivet (och den svenska) lagen kan exempelvis eventuellt förbjuda vilseledande marknadsföring som ger intrycket att varan kommer från ett visst ursprung eller marknadsföring som innebär vilseledande efterbildningar eller renommésnyltning (10, 14 och 5 §§ MFL). I praktiken är det dock inte självklart att marknadsföringslagen kan omfatta alla de metoder som företag kan använda sig av för att på ett otillbörligt sätt anspela eller anknyta till ett visst geografiskt ursprung. Konsumenter kan således vilseledas om kvalitén av vissa produkter. Illojala konkurrenter kan eventuellt friåka på det rykte och renommé som följer av det geografiska ursprung som vissa produkter härstammar från.

På nationell nivå har vissa medlemsstater upprättat ett specifikt skydd för geografiska beteckningar för icke-jordbruksprodukter. Utformningen på de nationella reglerna varierar och dessutom garanterar det inte ett skydd utanför EU, eftersom alla medlemsstater inte har utfärdat sådana regler.

Under processen som ledde till kommissionens förslag pekades på alternativa åtgärder för att upprätta skydd för geografiska beteckningar för icke-jordbruksprodukter. Ett alternativ var t.ex. att utsträcka regelverket till att omfatta geografiska beteckningar för jordbruksprodukter till icke-jordbruksprodukter. Ett annat alternativ var att göra ändringar i varumärkesrätten så att kollektivmärken skulle kunna kopplas till ett geografiskt ursprung. I slutändan valde kommissionen att föreslå ett eget regelverk för geografiska beteckningar för icke-jordbruksprodukter. Det bör noteras att kommissionen på ett ganska tidigt stadium valde att förkasta alternativet att behålla status quo eftersom det skulle resultera i att ett skydd för geografiska beteckningar för icke-jordbruksprodukter från EU inte skulle kunna gälla utanför EU.

Kommissionens förslag uppställer tre krav för att en geografisk beteckning för icke-jordbruksprodukter skall kunna få skydd; att namnet identifierar en

produkt som härstammar från ett visst land eller region; att produktens egenskaper eller kvalité kan huvudsakligen tillskrivas det geografiska ursprunget; att för produkten åtminstone ett av produktionsledet äger rum i det definierade geografiska området (förslaget, artikel 5). Produkter som omfattas av registreringen för en viss geografisk beteckning skall dessutom specificeras enligt vissa fastslagna villkor (förslaget, artikel 7). Skyddet avser exempelvis varje direkt eller indirekt kommersiellt bruk av den geografiska beteckningen för produkter som inte omfattas av registreringen; varje missbruk, imitation eller anspelning på den geografiska beteckningen även när det faktiska ursprunget anges; andra osanna uppgifter som ägnade att ange en oriktig föreställning om produktens ursprung; alla andra förfaranden som kan vilseleda konsumenten om produktens verkliga ursprung (förslaget, artikel 35).

Förfarandet för att få en geografisk beteckning registrerat består i de allra flesta fallen av två steg. Sökanden skall först vända sig till behöriga nationella myndigheter som gör en prövning om villkoren för skydd föreligger och öppnar för ett opponeringsförfarande (förslaget, artiklarna 11–16). I steg två kommer den behöriga nationella myndigheten att vidarebefordra ansökan till European Intellectual Property Office (EUIPO) som gör en ytterligare prövning av ärendet (vilket inkluderar ytterligare ett opponeringsförfarande) (förslaget, artiklarna 17–31). Beslut kan överklagas (förslaget, artikel 30) En registrering kan vidare upphävas i efterhand av EUIPO ex officio eller efter initiativ av en medlemsstat eller klagomål av berörda parter (förslaget, artikel 29). Exempelvis utgör en grund för hävning av registreringen att kraven för produktspecifikation (enligt förslaget, artikel 7) inte längre säkerställas.

Juridiska fakultetsnämndens synpunkter

Det enda frågan som behandlas i detta yttrande är om det överhuvudtaget finns ett behov att upprätta ett system för skydd av geografiska beteckningar för icke-jordbruksprodukter. Frågan är inte helt okontroversiellt och en del kritiska synpunkter har framförts mot att upprätta en ny form av skydd.

En kritisk synpunkt har varit att geografiska beteckningar kan begränsa konkurrensen i en större omfattning än ett varumärke. Det har bl.a. påpekats att Geneveakten anger att geografiska beteckningar skall gälla för en obestämd tid, medan varumärkesrätten uppställer krav på användning av varumärket och att varumärken som har blivit generiska begrepp kan ogiltigförklaras. Det bör dock påpekas att kommissionens förslag uppställer ett krav på att geografiska beteckningar inte får vara generiska begrepp vid registrering, att generiska delkomponenter i en geografisk beteckning kan fortfarande användas av andra företag, samt att geografiska beteckningar som inte har använts av något företag under en period på sju år kan hävas (förslaget, artiklarna 29, 35 och 37). Vidare bör det påpekas att risken för konkurrenssnedvridningar pga. skyddet för geografiska beteckningar inte är

uppenbart. En geografisk beteckning används av flera företag som konkurrerar sinsemellan. Snarare hindrar skyddet för geografiska beteckningar mot osund konkurrens från företag som kan friåka på ryktet eller kvalitén av vissa produkter som kopplas till ett visst geografiskt ursprung genom att vilseleda konsumenter. Förhindrandet av en osund konkurrens torde normalt sett öka konkurrensen genom att tvinga företag som inte får använda sig av en geografisk beteckning att på egen hand differentiera sig. Det bör även understrykas att skyddet för en geografisk beteckning inte hindrar företag från att använda sig av samma produktionsmetoder eller upprätthålla samma kvalitét på sina produkter som de produkter som skyddas genom en geografisk beteckning.

En annan kritik som framförs är att många varor består av olika komponenter som härstammar från flera olika ursprung. Det kan därmed vara svårt att identifiera en varas faktiska ursprung. Kommissionens förslag uppställer dock som krav att varornas goda kvalitét, renommé eller karakteristiska egenskaper skall kunna huvudsakligen kunna kopplas till varornas geografiska ursprung (förslaget, artikel 5). Det geografiska ursprunget skall alltså ge ett visst mervärde. Det är därför tveksamt om det faktum att enskilda komponenter kan härstamma från andra områden än det område som omfattas av registreringen skulle innebära ett problem. I slutändan avgörs den frågan av tolkningen av kravet i artikel 5 i kommissionens förslag.

Vidare framförs kritiken att existerande regler som t.ex. direktivet om otillbörliga affärsmetoder anses vara tillräckliga för att skydda mot företag som saluför produkter på ett sådant sätt att konsumenter vilseleds vad gäller varornas ursprung. Kommissionens förslag listar upp i detalj vilka saluföringsmetoder som kan medföra en överträdelse av skyddet för geografiska beteckningar. Det är inte självklart att en tolkning av de mer allmänt hållna reglerna i direktivet om otillbörliga affärsmetoder (MFL i Sverige) skulle fånga i alla situationer som listas i kommissionens förslag (förslaget, artikel 35). Vidare tycks det inte finnas en tillämpning av ett transaktionstest i kommissionens förslag, vilket nästan alltid är ett krav vid tillämpningen av direktivet om otillbörliga affärsmetoder (se t.ex. 6 och 8 §§ MFL). Kommissionens förslag kommer sannolikt att ge ett starkare skydd, materiellt sett, än vad som kan uppnås med det existerande regelverket om otillbörliga affärsmetoder. Vidare skulle upprätthållande av status quo inte lösa problemet men det kanske behövs ett specifikt skydd inom EU för att aktivera skyddet för de geografiska beteckningar som härstammar från EU i andra länder.

Ytterligare ett argument är att upprättandet av ett enhetligt skydd genom harmonisering inte nödvändigtvis leder till främjandet av fri rörlighet och den inre marknaden. Skydd för geografiska beteckningar för icke-jordbruksprodukter kan låsa produktionsfaktorer som arbetskraft och kapital till ett visst område, vilket skulle snarare motverka den fria rörligheten.

2022-05-18

JURFAK 2022/21

Medan ett sådant utfall inte är otänkbart, bör det vägas mot den skada för den fria rörligheten som ett otillräckligt skydd kan resultera i. Friåkning som skadar ryktet på produkter som härstammar från vissa regioner i andra medlemsstater lär inte heller leda till mer gränsöverskridande handel inom EU (med de varor från ett visst geografisk ursprung som skulle kunna få skydd). Ett enhetligt skydd skulle även kunna resultera i mer handel från de medlemsstater som för nuvarande inte har skydd för geografiska beteckningar. Skydd för geografiska beteckningar kan eventuellt underlätta marknadsföringen av produktion av vissa varor inom ett visst geografisk område gentemot konsumenter i andra medlemsstater. Kommissionens förslag bör dessutom ses i ljuset av att harmonisering eventuellt skulle leda till mer internationell handel med icke-EU stater genom att främja skydd för produkter som härstammar från vissa geografiska områden inom EU. Det är därför tveksamt att de eventuellt negativa effekterna på den fria rörligheten av kommissionens föreslagna harmonisering skulle väga över de positiva effekterna av regelverket.

Sammantaget, dras slutsatsen att det befintliga skydd inom EU eller som kan uppnås genom nationella regler inte är tillräckligt. Dessutom kan det inte garanteras att geografiska beteckningar på icke-jordbruksprodukter kan få skydd utanför EU om inte ett centraliserat registreringsförfarande på EU-nivå införs. Grundat på dessa skäl, tillstyrks förslaget att införa ett skydd för geografiska beteckningar för icke-jordbruksprodukter. I övrigt framförs inga synpunkter på kommissionens förslag.

Förslag till yttrande i detta ärende har upprättats av universitetslektor Vladimir Bastidas. Yttrandet har på delegation avgivits av Juridiska fakultetens dekanus, professor Anna Singer.

Anna Singer